

หัวเรื่อง

1. อັตติภาวนิยาม
2. ตรรกปฏิฐานนิยาม

สาระสำคัญ

1. เห็นว่าบุคคลควรจะต้องเป็นตัวของตัวเอง, มีเสรีภาพ และมีความรับผิดชอบตัวเอง ไม่จำเป็นต้องไปฟังกลศาสตร์อย่างพวกสสารนิยม และไม่จำเป็นต้องไปฟังพระเจ้าอย่างพวกจิตนิยม
2. ตรรกปฏิฐานนิยมโดยทั่วไป คัดค้านอภิปรัชญา โดยถือว่าภาษาของอภิปรัชญาเป็นภาษาที่ไร้ความหมาย
3. คาร์ล ปอปเปอร์ ถือว่า อภิปรัชญาไม่ได้อยู่นอกขอบข่ายของภาษาศาสตร์ เพียงแต่ประโยคทางอภิปรัชญาไม่มีโอกาสได้ทดสอบความเท็จได้

จุดมุ่งหมาย

เมื่อได้ศึกษาบทที่ 5 จบแล้วจะสามารถ

1. เข้าใจแนวความคิดของนักปรัชญาร่วมสมัยได้ชัดเจน
2. ชี้ให้เห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไป
3. จำแนกออกได้ชัดเจนถึง แนวความคิดของนักอภิปรัชญากรีกยุคแรก - ยุคกลาง - สมัยใหม่ และร่วมสมัย
4. สรุปความคิดรวบยอดของนักอภิปรัชญาสมัยต่าง ๆ ได้

บทที่ 5

อภิปรัชญาสมัยปัจจุบัน (Contemporary Metaphysics)

ความจริงแนวความคิดของนักปรัชญาสมัยปัจจุบันหรือร่วมสมัยนั้น ถ้าจะถือตามหลักเมตาฟิสิกส์แล้ว พวกนักปรัชญาสมัยปัจจุบันไม่ค่อยสนใจ เพราะถือว่าเป็นเรื่องที่ห่างจากชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งจะได้้นำแนวความคิดของนักปรัชญาสมัยปัจจุบันที่สำคัญ ๆ มาเสนอไว้ 2 กลุ่มด้วยกัน คือ

- 1) นักปรัชญาอัตถิภาวนิยม (Existentialism)
- 2) นักปรัชญาตรรกปฏิบัติฐานนิยม (Logical Positivism)

ปรัชญาอัตถิภาวนิยม

ปรัชญากลุ่มนี้กำเนิดขึ้นมาเพื่อต่อต้านปรัชญาสารนิยมและจิตนิยม โดยที่ฝ่ายอัตถิภาวนิยมถือว่า บุคคลจะต้องเป็นตัวของตัวเอง มีเสรีภาพ และมีความรับผิดชอบตัวเอง ไม่จำเป็นต้องไปขึ้นอยู่กับกลศาสตร์เหมือนพวกสารนิยม และไม่จำเป็นต้องไปพึ่งพระเจ้าอย่างพวกจิตนิยม

ลักษณะทั่วไปของนักปรัชญาอัตถิภาวนิยม

1. ปรัชญาอัตถิภาวนิยม ไม่ได้มุ่งสร้างระบบปรัชญา แต่สร้างความคิดที่เป็นปรัชญา และใช้วิธีการทางจิตวิทยา ลัทธิอัตถิภาวนิยมนั้น สะท้อนให้เห็นประสบการณ์ของนักปรัชญาแต่ละคนอย่างลึกซึ้ง ที่พยายามจะวิเคราะห์ความทุกข์ ความหมัดหวังและความไม่แน่นอน เป็นต้น พร้อมทั้งอธิบายความหมายของสิ่งเหล่านั้น

2. ปรัชญาอัตถิภาวนิยมเน้นหนักในด้านตัวบุคคลและประสบการณ์ของบุคคล ในชีวิต ในโลกและในสังคม นักปรัชญาพวกนี้บางคนเชื่อถือลัทธิเทวนิยม คือยอมรับว่ามีพระเจ้า บางคนเป็นอเทวนิยม แต่ผู้ที่เชื่อในเทวนิยมดังกล่าว ก็ไม่ได้เน้นที่พระเจ้าเป็นเจ้า แต่ไปเน้น

ที่บุคคลผู้รู้พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า ปรัชญาอรรถิภาวนิยมไม่ได้สืบค้นถึงธรรมชาติดั้งเดิมของโลก (แบบอภิปรัชญา) แต่พยายามค้นหาความหมายจากโลก - วิวัฒนาการของโลก และการที่บุคคลแสดงปฏิกิริยาต่อโลกและสังคม วิธีเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้าของพวกเทวนิยมนั้น ก็แตกต่างจากหลักการทางเทววิทยา คือถือว่าทุกคนมีเสรีภาพที่จะแสวงหาการเข้าถึงพระผู้เป็นเจ้าของด้วยตนเอง

3. ปรัชญาอรรถิภาวนิยมถือว่ามนุษย์นั้นเป็นความจริงทางจิตวิสัย (Subjective) กล่าวคือ จิตมนุษย์นั้นสำคัญกว่าร่างกาย จิตอาศัยร่างกายเป็นเครื่องมือสะสมประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อมุ่งตรงไปสู่จุดหมาย ปรัชญาอรรถิภาวนิยมถือว่า จิตต่างหากเป็นสิ่งที่แท้จริง ไม่ใช่สสาร

4. ปรัชญาอรรถิภาวนิยมเกิดมาจากแรงผลักดันทางศีลธรรม และอาศัยความเชื่อมั่นในทางจริยศาสตร์ ความเชื่อมั่นว่าบุคคลมีอยู่จริง เชื่อมั่นว่าบุคคลมีคุณค่า คุณค่าที่สำคัญคือคุณค่าทางจริยศาสตร์ ได้แก่ความดี ปรัชญาอรรถิภาวนิยมถือว่า ปัจจุบันนี้เป็นยุคแห่งปัจเจกชน เป็นยุคที่ยอมรับความสำคัญของปัจเจกชน ไม่ใช่ยอมรับจารีตประเพณีเพียงอย่างเดียว

5. ปรัชญาอรรถิภาวนิยม เน้นเสรีภาพของบุคคล นักปรัชญาลัทธินี้ไม่ได้ถือว่าร่างกายโลก สังคม ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เป็นตัวกำหนดความมีอยู่ของบุคคล แต่ถือว่าบุคคลมีเสรีภาพที่จะเลือกเป้าหมาย หรืออุดมคติของตัวเอง การเลือกเป้าหมายหรืออุดมคตินั้นให้ความหมายและคุณค่าแก่ชีวิต เขาถือว่าตัวเองเป็นสิ่งที่เขาเลือกที่จะเป็น ถ้าเขาถูกบังคับให้ทำในสิ่งที่เขาทำอยู่แล้วก็เท่ากับเขาถูกบังคับไม่ให้เป็นคนมนุษย์ หากขาดเสรีภาพแล้วเขาก็ไม่สามารถที่อยู่เป็นคนมนุษย์ได้ เพราะว่าเสรีภาพเป็นแก่นแท้ของมนุษย์

6. ปรัชญาอรรถิภาวนิยม ขึ้นอยู่กับนักปรัชญาผู้สร้างลัทธิ เป็นสำคัญ จะลึกซึ้งหรือลึกลับก็ขึ้นอยู่กับนักปรัชญา

7. ปรัชญาอรรถิภาวนิยมมีแนวโน้มในทางทุนิยม (Pessimism) เพราะเน้นเรื่องความกลัว ความหมัดหวัง ความทุกข์ แต่ถือว่าทุนิยมของลัทธินี้มีแรงผลักดันที่จะต่อสู้เพื่อเอาชนะความทุกข์ ไม่ปล่อยไปตามยถากรรม

ปรัชญาตรรกปฏิบัติานิยม

ปรัชญาร่วมสมัยที่แพร่หลายและมีอิทธิพลอย่างมากต่อวิชาการแขนงต่าง ๆ ในปัจจุบัน ได้แก่ของชมรมเวียนนา (Vienna Circle) ที่เรียกกันว่า ตรรกปฏิบัติานิยม อันมีมอริตส์ ชิค (Moritz Schick 1882 - 1936) เป็นประธาน

ชมรมเวียนนาได้รับอิทธิพลจากปรัชญาประสบการณ์นิยมของอังกฤษ ชมรมนี้ให้ความสำคัญกับทฤษฎีความหมาย และทฤษฎีความรู้ที่มุ่งคัดค้านอภิปรัชญา ชมรมนี้ได้พยายามปฏิวัติปรัชญาด้วยการตีค่าทางอภิปรัชญาเท่ากับวิทยาศาสตร์ และพยายามสร้างมาตรการ

บางอย่างที่แบ่งแยกเนื้อหาของวิทยาศาสตร์และอภิปรัชญาออกจากกันอย่างชัดเจน เมื่อแยกแล้ว ก็เสนอว่า ควรตัดอภิปรัชญาออกจากเนื้อหาของวิชาปรัชญา เนื้อหาของวิชาปรัชญาควรจำกัดขอบเขตอยู่เพียงทฤษฎีความรู้ หรือปรัชญาวิทยาศาสตร์เท่านั้น ชมรมเวียนนาจึงได้ชื่อว่าเป็นกลุ่มเริ่มต้นปรัชญาร่วมสมัย ขึ้น

จุดสำคัญของชมรมเวียนนาอยู่ที่มาตรการที่แบ่งแยกวิทยาศาสตร์ออกจากอภิปรัชญา มาตรการนี้มาจากปรัชญาภาษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีความหมายที่มุ่งแยกความหมายกับการไร้ความหมายของประโยค

แนวคิดแบบนี้ถือว่าประโยคทางอภิปรัชญาอยู่ในภาษาของวิทยาศาสตร์ แต่เป็นภาษาอีกพวกหนึ่งที่ไร้ความหมาย เมื่อประโยคทางอภิปรัชญาเป็นภาษาที่ไร้ความหมาย เนื้อหาและปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่ในขอบข่ายของอภิปรัชญาก็เป็นเรื่องไร้ความหมายหรือไร้สาระไปด้วย ดังนั้น กลุ่มนี้จึงเรียกปัญหาอภิปรัชญาว่า เป็นปัญหาหลง (Pseudo-Problem) ไม่ใช่ปัญหาจริง

ท่ามกลางกลุ่มเวียนนาที่มุ่งจะนำอภิปรัชญามาทำการฉาปนกิจ นั้น ก็มีนักปรัชญาร่วมสมัยคนหนึ่งที่เป็นนักวิทยาศาสตร์เช่นเดียวกับกลุ่มเวียนนา เคยเป็นมาร์กซิสต์มาก่อน และสนใจในกิจกรรมของกลุ่มเวียนนามาตลอด ท่านผู้นี้คือ คาร์ล ปอปเปอร์ (Karl Popper 1902--) เขาได้ย้าแนวความคิดของเขาเสมอว่า ความคิดของเขาแตกต่างไปจากกลุ่มเวียนนาทั้ง ๆ ที่เขาเองก็ร่วมศึกษาในปัญหาเดียวกันกับกลุ่มเวียนนา แต่มองกันคนละแง่และก็จะอาจจะเป็นเหตุผลที่เพียงพอที่เขาไม่ยอมเป็นสมาชิกของกลุ่มเวียนนา

ปอปเปอร์ยอมรับว่า สิ่งที่อยู่นอกขอบข่ายภาษาของวิทยาศาสตร์ เป็นสิ่งที่ไร้ความหมาย แต่ว่าอภิปรัชญาไม่ได้อยู่นอกขอบข่ายของภาษาวิทยาศาสตร์ เพียงแต่ประโยคทางอภิปรัชญาไม่มีโอกาสที่จะทดสอบความเท็จได้

ทรรศนะของปอปเปอร์ ที่ต่างไปจากชมรมเวียนนา คือ อภิปรัชญากับวิทยาศาสตร์ อยู่ในภาษาเดียวกัน และประโยคทางวิทยาศาสตร์ คือประโยคที่ทดสอบความเท็จ ไม่ได้ทดสอบความจริง หรือสามารถยืนยันความจริงได้

ปอปเปอร์โจมตีพวกตรรกปฏิบัติฐานนิยมว่า หลักการทดสอบความจริงบอกว่า ประโยคทางอภิปรัชญาทั้งหมดไร้ความหมาย แต่ตามประวัติศาสตร์ เราพบว่า วิทยาศาสตร์ไม่ได้แยกจากอภิปรัชญาเลย วิทยาศาสตร์มีวิวัฒนาการมาจากความคิดทางอภิปรัชญาทั้งสิ้น ความคิดซึ่งครั้งหนึ่งที่เคยทดสอบไม่ได้ และถือว่าเป็นอภิปรัชญานั้น อาจจะเปลี่ยนสภาพกลายเป็นทดสอบได้ แล้วเป็นวิทยาศาสตร์ขึ้นมาได้ ตัวอย่างเดียวกับอะตอมที่หลักการทางฟิสิกส์ก็วิวัฒนาการมาจากความคิดเรื่องปฐมธาตุ (First Element) ของนักคิดโบราณที่ต้องค้นหาความจริงอย่างสูงสุดที่ทุกสิ่งทุกอย่างวิวัฒนาการมาจากมัน รวมทั้งทฤษฎีการเคลื่อนไหวของ

โลก ที่เบคอน พุดขึ้น เหมือนเรื่องโกหก ทฤษฎีแสง ทฤษฎีไฟฟ้า ไม่เพียงแต่เป็นทฤษฎีทางอภิปรัชญาที่มีความหมายเท่านั้น แต่มันกลายเป็นทฤษฎีที่ทดสอบได้ หากเราไม่มีทางทดสอบมัน ก็แสดงว่าไม่มีหลักฐานจากประสบการณ์ที่จะไปทดสอบแล้วก็เลยทำให้ไม่เป็นทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ อาจจะเป็นทฤษฎีที่อภิปราย วิพากษ์ วิจัยกันก็ได้ และมีข้อโต้แย้งต่าง ๆ มาเปรียบเทียบได้ ดังตัวอย่างเกี่ยวกับความสม่ำเสมอในธรรมชาติ ปอปเปอร์ จึงประกาศว่าเขายอมรับความเชื่อทางอภิปรัชญา

รัสเซลล์ (Russell) ให้การวิจารณ์กับนักปรัชญากลุ่มเวียนนาว่า

“ปรัชญาใหม่นั้น ดูเหมือนจะละทิ้งโดยไม่มีความจำเป็นอันใด ซึ่งงานอันสำคัญยิ่งที่ปรัชญาตลอดกาลสมัยที่ผ่านมาทั้งหมดได้แสวงหา นักปรัชญาทั้งปวงได้พยายามทำความเข้าใจโลก -- ข้าพเจ้ารู้สึกว่ นักปรัชญาใหม่มิได้สืบทอดธรรมเนียมเดิมของปรัชญาเลย” นักปรัชญาสมัยปัจจุบัน ได้ละทิ้งการแสวงหาความรู้ทางปรัชญาตามแบบที่มีมาแต่บรรพกาล โดยสารภาพอย่างเปิดเผยว่า “สติปัญญาของมนุษย์นั้น ไม่สามารถจะแสวงหาคำตอบอันแน่ชัดของปัญหาต่าง ๆ ที่มีความสำคัญอย่างลึกซึ้งแก่มนุษยชาติได้เลย” การขาดความเห็นการขาดความแจ่มแจ้งเกี่ยวกับเรื่องที่เป็นสาระสำคัญของชีวิตเช่นนี้แสดงให้เห็นว่ามีอะไรบางอย่างที่ผิดปกติเกิดขึ้นในความคิดของคนตะวันตก

การวิเคราะห์ทางภาษา (Linguistic Analysis) ของพวกปรัชญาปัจจุบันนั้นมักจะอ้างว่า “ภาษาเท่านั้น ที่ประกอบกันขึ้นเป็นเนื้อหาวิชาปรัชญา และการวิเคราะห์ภาษานั้น คือกุญแจอันสำคัญที่จะนำไปสู่ความจริงทางอภิปรัชญา”

ปัญหาประจำบทที่ 5

1. นักปรัชญาสมัยปัจจุบันมีทัศนะต่ออภิปรัชญาอย่างไร? จงวิจารณ์
2. จงสรุปทัศนะโดยทั่ว ๆ ไปของนักปรัชญาฝ่ายอรรถิภาวนิยม ตามที่ท่านเข้าใจ?
3. เมื่อได้ศึกษาทัศนะทางปรัชญาของนักปรัชญากลุ่มตรรกปฏิบัติฐานนิยม แล้ว ท่านเข้าใจท่าทีของนักปรัชญากลุ่มนี้ที่มีต่ออภิปรัชญาอย่างไร? จงวิจารณ์
4. คาร์ลปอปเปอร์ เป็นใคร? มีทัศนะทางอภิปรัชญาเป็นอย่างไร? จงวิจารณ์
5. รัสเซลล์ได้วิจารณ์บทบาทและทัศนะของนักปรัชญากลุ่มเวียนนาไว้อย่างไร? จงวิจารณ์